

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategiasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategiasta (E 47/2021 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- luonnonvaraneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö
- erikoistutkija Kaija Hakala, Luonnonvarakeskus
- tutkimuspäällikkö Eeva Vainio, Luonnonvarakeskus
- ympäristöjohtaja Liisa Pietola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- kansainvälisten ja EU-metsäasioiden päällikkö Tuomas Nirkkonen, Metsäteollisuus ry
- yksikön päällikkö Hilppa Gregow, Ilmatieteen laitos
- ryhmäpäällikkö, ylimeteorologi Henri Nyman, Ilmatieteen laitos

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Luonnonvarakeskus
- Suomen ympäristökeskus
- Suomen ilmastopaneeli
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry
- WWF Suomi

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi tiedonannon ”Ilmastokestävä Eurooppa – uusi EU:n strategia ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi” 24.2.2021 (COM(2021) 82 final). Sopeutumisstrategia on osa komission

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal) (COM(2019) 640 final) aloitteita ja sen tavoitteena on vahvistaa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumista ja sopeutumista osana ilmastokestävän, hiilineutraalin Euroopan rakentamista vuoteen 2050.

Valtioneuvoston kanta

Ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategia on osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa, joka tähtää ilmastoneutraaliin talouteen ja kestäväan kasvuun EU:ssa. Strategia on linjassa kestäväan kehityksen agendan ja Pariisin ilmastopimuksen kanssa. Suomi suhtautuu myönteisesti komission tiedonantoon EU:n sopeutumisstrategiasta.

Suomi korostaa, että kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistoimista huolimatta ilmastonmuutos vaikuttaa jo nyt sekä jatkossa EU:n ympäristöön, kansalaisiin ja talouteen mukaan lukien työelämään. Lämpötilojen muutos pohjoisilla leveysasteilla on 2-3 kertaa globaaleja keskiarvoja voimakkaampaa ja kiihtyvän muutoksen vaikutukset korostuvat etenkin arktisessa ympäristössä. Vaikutukset välittyvät usein veden kiertokulussa tapahtuvien muutosten ja häiriöiden sekä muiden sään ääri-ilmiöiden kautta, sisältäen sekä äkillisiä että hitaammin kehittyviä ilmiöitä. Vesiolosuhteiden ennakoitun äärevöitymisen myötä vesitalouden hallinta maa- ja metsätaloudessa, rakennetussa ympäristössä sekä maankäytön ja infrastruktuurin suunnittelussa korostuvat entisestään. Terveystieteiden ja sosiaalialalla sekä pelastustoimissa ilmastoriskit merkitsevät sään ääri-ilmiöihin kuten helleaaltoihin, sekä talviaikaisen pimeyden ja liukkauden lisääntymiseen varautumista.

Suomi korostaa lisäksi, että ilmastonmuutoksen hillintätoimien tehostaminen on jatkossakin olennainen osa ilmastonmuutoksesta aiheutuvien riskien ja taloudellisten menetysten hallintaa. On keskeistä pyrkiä ehkäisemään ilmastonmuutoksen pahimmat vaikutukset ja samalla varautua niihin, joita ei enää voida ehkäistä. Joillakin toimialoilla kuten maa- ja metsätaloudessa, ennakoiva ilmastoriskien hallinta on myös edellytys pitkän aikavälin hillintätoimien onnistumiseksi.

Suomi pitää tärkeänä toteuttaa jatkuvia ja entistä kunnianhimoisempia toimia ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, muun muassa lisäämällä ilmastokestävyttä, kehittämällä häiriönsietokykyä sekä lisäämällä ennaltaehkäisyä ja varautumista eri sektoreilla ja hallinnon tasoilla. Suomi tukee strategian kaikkia neljää tavoitetta: älykkäämpää, systemisempää ja nopeampaa sopeutumista kautta linjan sekä kansainvälisten ilmastokestävyystoimien edistämistä. Suomi tukee yleisesti myös strategiassa esitettyjä priorisoituja toimenpiteitä. Strategiassa esitetyt näkökulmat ja toimenpiteet ovat samansuuntaisia Suomen kansallisten sopeutumistoimien kanssa ja tukevat Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelman toimeenpanossa esiin tulleita näkökohtia.

Suomi pitää tärkeänä edistää strategian toimeenpanoa laajassa yhteistyössä jäsenmaiden ja muiden keskeisten toimijoiden, kuten eri työmarkkinajärjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa. Suomi pitää tarpeellisena selkiinnyttää strategian toimeenpanossa komission ja jäsenmaiden rooleja. Toimeenpanossa tulee ottaa huomioon jäsenmaiden kansallisesti järjestäytyneet tapa suunnitella ja toteuttaa ilmastonmuutokseen sopeutumistoimia. Strategian toimeenpanon seurannan vaatimukset on pidettävä yleispiirteisinä ja sisällöltään rajallisina. Tällä varmistetaan seuranta

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

varten tarvittavien resurssivaatimusten pysyminen kansallisesti toteuttamiskelpoisena ja kustannustehokkaana sekä asian kannalta tarkoituksenmukaisina.

Suomi pitää hyvänä, että strategiaa käsitellään laaja-alaisuutensa vuoksi neuvoston eri kokoonpanoissa ja työryhmissä.

Älykkäämpi sopeutuminen: tietämyksen lisääminen ja epävarmuuden hallinta

Suomi pitää tärkeänä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja ilmastokestävyyteen liittyvien tietoaukkojen täydentämistä. On hyvä, että sopeutumista edistävää tietoa ja ratkaisuja kehitetään ja niihin liittyvää tietämystä parannetaan hyödyntämällä laaja-alaisesti eri EU instrumentteja (Horisontti Eurooppa, Digitaalinen Eurooppa, Copernicus-ohjelma sekä EMODnet) ja niiden tuottamaa avointa dataa. Mallintamisen ja riskien arvioinnin ja hallinnan välineiden kehittämisen tulee pohjautua uusimpaan tieteelliseen tietoon.

Suomi korostaa parhaan käytettävissä olevan tieteellisen ja tutkitun tiedon hyödyntämistä ja vuoropuhelua hallinnon, tutkimussektorin sekä muiden toimijoiden kuten työntekijöiden, maa- ja metsätalouden harjoittajien, sekä elinkeinoelämän kanssa sopeutumista koskevien politiikan ja toimenpiteiden valmistelussa. Suomi pitää tärkeänä ilmatoriskeitä ja menetyksiä koskevan tiedon ja sen saatavuuden kehittämistä. Kustannustehokkaiden sopeutumistoimien suuntaamiseksi oikein tarvitaan nykyistä parempaa tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja sopeutumistoiimiin liittyvistä taloudellisista vaikutuksista.

Suomi pitää hyvänä maiden välisen tiedonvaihdon edistämistä, mukaan lukien kokemusten ja hyvien käytäntöjen levittämistä, ja tukee eurooppalaisen ilmastotietoportaalin (Climate-ADAPT) edelleen kehittämistä. Suomi kannattaa yhteistyön kehittämistä jäsenmaiden sopeutumisfoorumin kanssa sekä tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämistä.

Systemisempi sopeutuminen: politiikan kehittämisen tuki kaikilla tasoilla ja aloilla

Suomi pitää tärkeänä sitä, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen otetaan kattavasti ja johdonmukaisesti osaksi eri sektoripolitiikkoja. Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa on keskeistä valtavirtaistaa ja sisällyttää sopeutumista koskeva näkökulma osaksi tavanomaista suunnittelua ja päätöksentekoa.

Suomi pitää hyvänä sitä, että strategiassa tunnistetaan sopeutumistoimien kansallinen ja paikallinen luonne ja että strategia tukee jäsenvaltioiden, alueiden ja eri toimijoiden valmiuksia hallita ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja riskejä. Sopeutumista koskeva päätöksenteko tulee jatkossakin tehdä kansallisista lähtökohdista käsin ja siinä tulee ottaa huomioon ilmastossa olevat suuret alueelliset erot Euroopassa ja huomioida kansalliset erityispiirteet. Suomessa esimerkiksi makean veden saatavuus ja käyttö ei ole verrattavissa Etelä-Euroopan jäsenmaihin, ja maankäytön ja rakentamisen sääntelyssä tulee ottaa huomioon pohjoisten olosuhteidemme erityispiirteet. Ilmastonmuutoksen myötä kasvavan sadannan ja talviaikaisten valumien johdosta lisääntyvät myös vesiensuojelun haasteet. Sopeutumistoimien suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota erityisesti haavoittuviin sektoreihin, kuten veden kierron muutoksille ja lisääntyvien sään ääri-ilmiöiden

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

vaikutuksille alttiit elinkeinot sekä erilaisiin haavoittuviin ryhmiin, kuten arktisen alueen toimijat ml. alkuperäiskansa saamelaiset.

Suomi pitää sopeutumistoimien seuranta ja raportointia tärkeänä sopeutumisen suunnittelun ja toimeenpanon kannalta ja toteaa, että strategiassa esitetty sopeutumisen seuranta koskevien harmonisoitujen indikaattorien kehittäminen on ilmastonmuutoksen vaikutusten ja sopeutumistoimien eriävyyden johdosta huomattavan haastavaa. Suomi korostaa, että EU-tason toimien seurannan ja arvioinnin menetelmien ja indikaattorien kehittämiseksi tulee olla kustannustehokkaita, luoda selkeää lisäarvoa olemassa oleviin seurantoihin eikä lisätä kohtuuttomasti jäsenmaiden hallinnollista taakkaa. EU-tason indikaattoreita kehitettäessä tulee tehdä tiivistä yhteistyötä jäsenmaiden kanssa ja ottaa huomioon kansalliset kokemukset sopeutumisen indikaattoreiden kehittämisestä ja käytöstä.

Suomi tukee strategiassa esitettyjä keinoja, joilla EU pyrkii tukemaan kansallisten ja paikallisten sopeutumistoimien toimeenpanoa. Suomi pitää tärkeänä komission esittämiä toimia luontopohjaisten ratkaisujen edistämiseksi, kuten rahoitusta ja ohjeistusta. Suomessa on hyvät edellytykset lisätä luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämistä muun muassa maankäytön suunnittelussa, huilavesien hallinnassa ja kaupunkiseutujen kehittämisessä. Luontopohjaisilla ratkaisuilla voidaan samanaikaisesti edistää useita tavoitteita, kuten ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista, vesien hyvän tilan saavuttamista, luonnon monimuotoisuutta sekä terveyttä ja hyvinvointia. Suomi korostaa, että niiden hyödyntämisessä tulee huomioida luontopohjaisten ratkaisujen yhteensovitus teknisten ratkaisujen kanssa sekä niiden toimivuus muuttuvassa ilmastossa. Suomi toteaa, että kansallisissa olosuhteissamme ilmastonmuutoksen myötä lisääntyvän sadannan aiheuttamat märkyysjaksot haastavat maaperän toimivuutta ja siten luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämistä maa- ja metsätaloudessa. Kosteikot ja luonnontilaiset alueet auttavat veden kiertokulun säätelyssä, mutta myös maankuivatus ja kastelu ovat toimenpiteitä, joihin on tulevaisuudessa kiinnitettävä huomiota osana vesienhallinnan kokonaisuutta maa- ja metsätalouden edellytysten turvaamiseksi.

Suomi pitää tärkeänä edistää ilmastokestävyyden arviointiin liittyvää välineistöä. Toistaiseksi ei ole olemassa riittävän luotettavia välineitä ilmastonmuutoksen taloudellisten arvioiden laadintaan, eikä siksi esim. talousarvioihin voida nykyisellään tehdä kattavia kokonaistaloudellisia tai julkistaloudellisia vaikutusarvioita. Suomessa on parhaillaan käynnissä valtioneuvoston tutkimus- ja selvityshanke (VN TEAS KUITTI), jossa arvioidaan ilmastonmuutoksen vaikutusten Suomelle aiheuttamia välittömiä ja välillisiä kustannuksia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Kaikkiaan kattavan arviointikehikon luominen on iso työ ja se on vasta alussa. Suomi yhtyy komission näkemykseen siitä, että ottaen huomioon mahdolliset ilmastonmuutoksen vaikutukset julkisen talouden vakauteen, on myös tarpeen hallita riskejä, joita julkisen velan kestävyyskohdistuu pitkällä aikavälillä.

Sopeutumisen nopeuttaminen kautta linjan

Suomi kannattaa sopeutumisratkaisujen käyttöönoton vauhdittamista ja tieteellisen tutkimuksen perusteella syntyvän tiedon laajaa ja vapaata hyödyntämistä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Sopeutumisratkaisujen kehittämisessä tulisi panostaa avoimen datan käytettävyyteen sekä

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

monitieteellisten ja perinteisestä ajattelusta poikkeavien kokeilujen tai vasta kehitteillä olevien ideoiden aikaansaamiseen ja rahoittamiseen.

Ilmastoriskien hallinnan sekä ilmastokestävyyden parantaminen on tarpeen erityisesti riskeille alttiilla aloilla. Suomi pitää hyvänä, että strategia huomioi infrastruktuurin ilmastokestävyyden keskeisen roolin ilmastomuutokseen sopeutumisessa. EU:n tuki-instrumenttien (mm. perusparransaalto, Renovation Wave) käyttöä strategian toimeenpanon ja tavoitteiden tukemisessa pidetään hyvänä, erityisesti niiden kohdentuessa jäsenmaiden olemassa olevan rakennuskannan sopeutumisvalmiuksien edistämiseksi. Lisäksi Suomi katsoo, että yhdyskuntajätevesidirektiivin tarkistaminen erityisesti hulevesien ja viemärylivuotojen hallinnan parantamiseksi on tarpeen vesien hyvän tilan kannalta.

Suomi pitää keskeisenä tiivistää ilmastomuutokseen sopeutumisen ja katastrofiriskien hallinnan välistä koordinoitua sekä hyviksi havaittujen käytäntöjen laajempaa hyödyntämistä niin kansallisella kuin EU:n tasolla. Esimerkiksi EU:n pelastuspalvelumekanismien avunantojärjestelmien ja kansainvälisellä tasolla katastrofiriskien vähentämistä koskevan Sendain kehityksen puitteissa laadittujen käytäntöjen, standardien, suunnitelmien, ohjeiden, tavoitteiden, resurssien ja tietämyksen laajempaa hyödyntämistä tulee edistää.

Suomi kannattaa komission ehdotusta, että ilmastoriskien hallinnassa ja sopeutumisessa hyödynnetään paremmin kasvigeenivarjoja ja kasvien geneettistä monimuotoisuutta. Suomi toteaa, että metsäpuiden geenivarjojen suojelulla ja kestäväällä käytöllä on tärkeä rooli metsien sopeutumisessa ilmastomuutokseen. Suomi pitää tärkeänä, että osana sopeutumista hyödynnetään jalostetun, geneettisesti monimuotoisen metsänviljelyaineiston mahdollisuudet osana kehittyviä metsänhoidon menetelmiä.

Suomi kannattaa vesivarjojen kestävästä käytöstä, kokonaisvaltaista vesien hallintaa sekä ilmastomuutokseen liittyvien riskien huomioon ottamista ja niihin varautumista vesihuollossa ja vesivarjojen hallinnassa. Suomi korostaa, että jäsenmaiden vesivarjojen ominaispiirteet sekä erot jäsenmaiden vesivarjojen riittävydessä suhteessa käyttöön on otettava huomioon asetettaessa toimenpiteitä makean veden saatavuuden, laadun ja kestävästä käytön turvaamiseksi. Suomen runsaat ja monipuoliset vesivarjat helpottavat sopeutumista muuttuviin vesioloihin sekä vedenkäyttö- ja hyödyntämismahdollisuuksiin.

Suomi pyrkii omalta osaltaan edistämään vesivastuullisuutta ja vesivarjojen kestävästä käytöstä myös ylikansallisesti. Suomella on kaikkien naapurivaltioiden kanssa vesivarjojen käytön ja hoidon laajasti kattavat rajavesistö sopimukset, jotka turvaavat rajavesistöjen kestävästä käytön. Lisäksi Suomi toimii aktiivisesti UNECE:n rajavesistö sopimuksen toimeenpanossa muun muassa edistämällä vesivarjojen tasapuolista kohdentamista ja käyttöä ottaen huomioon myös ympäristönäkökulmat.

Kansainvälisten ilmastokestävyysoimien edistäminen

Suomi pitää tärkeänä, että EU edistää ilmastokestävyyttä myös globaalilla tasolla. Kansainvälisiä ilmastokestävyysoimia tulee tehdä YK:n kestävästä kehityksestä ja kansainvälisten ilmastositoumusten, sekä kansallisen tason suunnitelmien ja politiikan viitekehyksessä. Suomi pitää tärkeänä

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

EU:n kansainvälisten ilmastokestävyystoimien suuntaamista ilmastomuutoksen vaikutuksille kaikista alttiimmille alueille, kuten vähiten kehittyville maille (LDCt), pienille kehittyville saarivaltioille (SIDS) sekä Afrikkaan.

Suomi pitää tärkeänä, että EU pitää asemansa maailman suurimpana ilmastorahoittajana, mitä tulee sekä ilmastomuutoksen hillintään että siihen sopeutumiseen, ja tavoittelee tasapainoista suhdetta hillintä- ja sopeutusrahoituksen välillä. EU:n tulee varmistaa, että suurin osa sen sopeutusrahoituksesta kohdistetaan ilmastomuutoksen vaikutuksille kaikkein haavoittuvimmille alueille, kuten LDCt, SIDSit ja Afrikka, ja edistää näiden alueiden helpompaa pääsyä kansainvälisen ilmastorahoituksen kuten Vihreän ilmastorahaston (GCF) ja Sopeutusrahasto (AF) piiriin. Euroopan unionin tulee oman ilmastokestävyteen liittyvän kehitysrahoituksensa lisäksi tukea jäsenmaiden toimia kehitysrahoituksen suuntaamisessa ilmastokestävyuden parantamiseen. Lisäksi Suomi katsoo, että EU:n tulee aktiivisesti tukea yksityisen sektorin rahoitusta ilmastokestävyuden parantamiseksi, ja etsiä uusia keinoja tuoda yksityistä sektoria mukaan sopeutumistoi-
miin.

Suomi katsoo, että EU:n tulee vauhdittaa ilmastomuutoksen vaikutuksia, ilmastoriskejä ja ilmastomuutokseen sopeutumista koskevan tiedon kehittymistä ja tiedonvaihtoa kansainvälisesti, erityisesti niillä alueilla, joilla EU:lla on vahvaa kokemusta ja näyttöä käytännön sopeutustoimien tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta. EU:n kokemus ilmastoriskien integroimisesta päätöksentekoon on yksi näistä. Kokemusta ja oppeja yksityissektorin osallistumisesta sopeutumistoi-
miin tulisi myös kerätä ja tuoda esiin kansainvälisesti, jotta hyviä käytäntöjä voidaan rep-
likoida ja skaalata. Suomi yhtyy komission näkemukseen siitä, että ilmastomuutoksen heijaste-
vaikutukset ovat moninaisia ja voivat ulottua kaikkialle maailmaan.

Strategian pohjalta annettaviin yksittäisiin aloitteisiin ja lainsäädäntöehdotuksiin otetaan tarkem-
min kantaa aloitteiden ja lainsäädäntöehdotusten käsittelyn yhteydessä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ilmastomuutokseen sopeutuminen EU:ssa, kansallisesti ja paikallisesti

EU:n uusi sopeutumisstrategia on osa komission Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal) aloitteita, ja se päivittää EU:n vuoden 2013 sopeutumisstrategiaa tavoitteenaan näyttää tietä ja tarjota käytännön ratkaisuja, joiden avulla EU ja sen jäsenvaltiot voivat edistää jat-
kuvasti sopeutumisvalmiuksia, vahvistaa häiriönsietokykyä ja vähentää alttiutta ilmastomuutok-
selle. Strategiassa ehdotetut toimenpiteet ovat pääosin hyvin samansuuntaisia Suomen kansal-
listen sopeutumistoi-
mien kanssa.

Ilmastomuutokseen sopeutuminen on olennaisesti kytköksissä paikallisiin olosuhteisiin ja jär-
jestelmiin, minkä vuoksi sopeutumistarpeissa ja -keinoissa on alueellisia eroja. Sopeutumistoi-
mien kansallisen ja paikallisen luonteen lisäksi ilmastomuutoksella voi myös olla rajat ylittäviä
yhteisvaikutuksia esimerkiksi arktisella alueella, jossa ilmastomuutoksen vaikutukset muun
muassa porotaloudelle aiheuttavat merkittävää sopeutumistarvetta. Valiokunta pitää valtioneu-
voston kannassa esitetyin tavoin välttämättömänä, että sopeutumista koskevassa päätöksenteossa

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

otetaan huomioon kansalliset erityispiirteet, ja että komission ja jäsenmaiden roolit strategian toimeenpanossa ovat selkeät.

Valiokunta korostaa tutkimukseen perustuvan tiedon laajamittaista ja avointa käyttöä sekä tutkimuksen, hallinnon sekä muiden toimijoiden aktiivista vuoropuhelua ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Kansainvälinen ja EU-tasoinen, monitieteinen tutkimusyhteistyö sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen tuomien riskien arviointiin on tärkeää. Valiokunta toteaa, että Suomessa on jo paljon korkeatasoista osaamista sopeutumiseen liittyen, ja Suomella on siten edellytyksiä toimia jopa suunnannäyttäjänä eurooppalaisessa sopeutumistyössä.

Sopeutumistarpeet ja -keinot maa- ja metsätaloudessa

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistoimista huolimatta ilmastonmuutos vaikuttaa jo nyt sekä tulevaisuudessa yhä lisääntyvässä määrin kansalaisiin, talouteen ja ympäristöön, mukaan lukien luonnon monimuotoisuus ja uhanalaiset lajit. Valiokunta toteaa, että Suomessa maa- ja metsätalous ovat niitä toimialoja, joilla ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat tuntuvia ja jotka kohtaavat uudet haasteet ensimmäisinä. Tästä syystä on myös tärkeää ottaa maa- ja metsätalouden tuottajat ja yrittäjät sekä maanomistajat aktiivisesti mukaan hillintä- ja sopeuttamistoimien suunnitteluun. Valiokunta pitää eri tahojen yhteistyötä tarpeellisenä sellaisten ilmastoviisaiden toimintatapojen kehittämiseksi, jotka samanaikaisesti vähentävät päästöjä, lisäävät ilmastokestävyyttä sekä tehostavat kestävästi tuotantoa. Suomalainen vahvasti nurmiviljelyyn pohjautuva maataloustuotanto voi olla ratkaisija ilmastonmuutokseen ja Euroopan ruokaomavaraisuuden turvaamiseen.

Suomen maataloudelle ilmastonmuutos voi tuoda uusia mahdollisuuksia, kun kasvukausi pitenee ja lämpösusma kasvaa. Toisaalta lämpeneminen lisää tauti- ja tuholaispainetta ja sään ääri-ilmiöitä, kuten kuivuutta, helleaaltoja ja rankkasateita. Pidentyvä laidunkausi voi parantaa tuotantoeläinten hyvinvointia, mutta haasteena ovat uudet eläintaudit ja hellejaksot. Tuotantoeläinten hygieniasta, juomaveden saannista ja eläinsuojien viilennyksestä huolehtiminen on yhä tärkeämpää. Kokonaisuutena ilmastonmuutoksen haasteet ja ääri-ilmiöt, kuten tulvat, rankkasateet, roudattomat talvet, kasvintuholaiset ja kasvitaudit, tulevat vaikuttamaan laajasti maatalouden toimintaedellytyksiin. Valiokunta toteaa, että myös maataloushallinnossa ja esimerkiksi erilaisissa tukiin liittyvissä käytännöissä ja määräajoissa on tärkeää ottaa huomioon nämä ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset toimintaedellytyksissä.

Maataloudessa monipuolinen pellon käyttö on yksi tärkeimmistä kasvintuotannon sopeutumiskeinoista. Monimuotoinen viljely vähentää sään ääri-ilmiöiden aiheuttamia tuotannollisten ja taloudellisten tappioiden riskiä. Valiokunta toteaa, että eri viljelykasvien menestymisestä ja viljelystä tarvitaan ajantasaista tietoa, jotta jatkossakin löytyy uusiin haasteisiin sopivia ja kannattavia vaihtoehtoja. Suomalainen kasvinjalostus tuottaa uusia, entistä parempia, paikallisiin oloihin sopivia lajikkeita, ja sillä on tavoitteena vastata myös muuttuvan ilmaston tuomiin haasteisiin. Paikallinen jalostaminen ja laaja kasvigeenivarakirjo ovat edellytys kasvintuotannon jatkumiselle sekä Suomessa että maailmalla.

Valtioneuvoston kannassa esitetyn mukaisesti valiokunta toteaa, että vesitalouden hallinnasta tulee ilmastonmuutoksen edetessä yhä tärkeämpää rakennettujen ympäristöjen lisäksi myös maa- ja metsätaloudessa. Sade tulee yhä useammin rankkasateina, joiden välillä on kuivuusjaksoja. Maa-

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

perän kuivatukseen tarvitaan toimiva salaojitus, ja nimenomaan säätösalaajituksen laajempi käyttöönotto on muuttuvissa ilmasto-oloissa perusteltua. Toistaalta myös kastelujärjestelmien tarve kasvaa. Valiokunta katsoo, että maatalouspolitiikan tulee tukea näiden käyttöönottoa. Ilmastonmuutos on haaste myös vesiensuojelulle, ja vedenlaatuun liittyvät terveydelliset ja taloudelliset riskit lisääntyvät ilmaston lämmetessä ja rankkasateiden ja huuhtoumien lisääntyessä. Puhtaan veden merkitys strategisena luonnonvarana kasvaa.

Metsätaloudessa ilmastonmuutokseen varautuminen korostaa hyvän metsänhoidon merkitystä. Suomessa on vahva historiallinen metsäosaaminen, mikä on mahdollistanut metsien kasvun ja kestäväen käytön. Hyvä metsänhoito tarkoittaa esimerkiksi kasvupaikalle sopivaa metsän käsittelyä. Metsänhoidossa ja -käytössä tulee huolehtia metsien terveydestä ja kasvukunnosta sekä sopeutumisesta muuttuvaan ilmastoon. Oikeilla metsänkäsittelymenetelmillä voidaan edistää monimuotoisuutta, monitavoitteista metsien hyödyntämistä sekä kestävyyttä ilmastonmuutoksen aiheuttamia tuhoja, kuten myrskytuhoja, metsäpaloja ja tuholaisriskejä vastaan. Lisäksi kuivat ke-sät lisäävät metsäpalovaaraa myös Suomessa, mikä edellyttää sujuvaa yhteistyötä eri viranomais-ten ja toimijoiden välillä muun ohella metsämaaston paloriskin arvioimiseksi ja palojen leviämi-sen mallintamiseksi. Valiokunta korostaa lopuksi, että metsäpolitiikan pitäminen kansallisessa päätösvallassa on lähtökohtana kaikissa EU:n metsiin vaikuttavissa toimissa eikä myöskään so-peutumisstrategian toimeenpanoon tule näin ollen kytkeä yksityiskohtaista ohjeistusta jäsenval-tioille käytännön metsänhoitotoimista.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

Helsingissä 18.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Satu Hassi vihr
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Heikki Autto kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Suomen hallituksen on huomattavasti nykyistä vahvemmin vaikutettava siihen, että Euroopan unioni muuttaa strategiaansa ilmastonmuutoksen hillitsemisen suhteen.

Unionin uusi, talouden realiteetit unohtava ilmastopolitiikka perustuu liian paljon monimutkaiseen ja yksityiskohtaiseen sääntelyyn, jonka kokonaisvaikutuksia on mahdotonta luotettavasti arvioida.

Sen vuoksi Kokoomuksen, Perussuomalaisten ja Kristillisdemokraattisen valiokuntaryhmän mielestä Suomen hallituksen on määrätietoisesti edistettävä linjaa, joka nykyistä enemmän korostaa teknologisen kehityksen merkitystä globaalin ilmastonmuutoksen torjunnassa.

Nykyinen yksityiskohtaiseen sääntelyyn ja byrokratian lisäämiseen perustuva unionin ilmastopolitiikka saattaa todellisuudessa johtaa jopa päinvastaiseen lopputulokseen ilmaston kannalta eli tuotannon karkaamiseen Euroopan ulkopuolelle. Hiilivuoto on ilmiö, jonka vakavuuteen komissio ei näytä edes Aasian vahvan talouskasvun edessä kiinnittävän riittävää huomiota.

Unionin halu puuttua monella eri tavalla Suomen metsätalouden ja metsänhoidon yksityiskohtiin on strateginen virhevalinta, joka ei edistä ilmastonmuutokseen sopeutumista. Suomen pitkäjänteiseen metsäpolitiikkaan puuttuminen käytännöstä vieraantuneilla määräyksillä heikentää pahimmillaan Suomen metsien kasvua ja sitä kautta myös hiilivarastojen lisääntymistä Suomen metsiin.

Suomalainen metsäosaaminen on vahvaa. Metsien uudistaminen sekä metsien hyvä terveys ja kasvukunto ovat tärkeitä tavoitteita, joita Suomen tulee tuoda esille nykyistä painokkaammin. Kestävästä metsätaloudesta on opittu kuluneen vuosisadan aikana paljon, ja jo nyt metsätaloudessa otetaan ilmastonmuutoksen aiheuttamat haasteet hyvin huomioon.

Suomen hallituksen on pikaisesti käynnistettävä neuvottelut komission kanssa, jotta suomalainen ilmastonmuutosta hidastava metsäpolitiikka tulee paremmin otetuksi huomioon sekä energia- että ilmastopolitiikassa. Keski-Euroopan puistometsäpolitiikka ei lainkaan sovi Suomen vastuulliseen, pitkäjänteiseen metsänhoitokulttuuriin. EU:n yksityiskohtainen kieltoperusteinen sääntely on myös ristiriidassa Suomen perustuslakiin pultattujen perusoikeuksien kanssa (omaisuuden suoja, elinkeinovapaus).

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon asian käsittelyssä.

Valiokunnan lausunto MmVL 15/2021 vp

Helsinki 18.6.2021

Markku Eestilä kok

Heikki Autto kok

Ritva Elomaa ps

Mikko Lundén ps

Jenna Simula ps

Peter Östman kd